

ZADNJA IZMENA

Ama Ata Aidoo
Dekle, ki lahko
Med požirkom

Dekle, ki lahko

Pravijo, da sem se rodila v Hasodziju; in to je zelo velika vas v osrednjem delu naše dežele Gane. Prav tako pravijo, da tedaj, kadar se vsa Afrika ne duši v suši, Hasodzi leži v zelo rodovitnem nižavju na območju, ki je poznano po dobri prsti. Morda zato vsakič, ko ne pojem do konca svoje hrane, Nana pravi, »Ti, Adjoa, ti pojma nimaš, kaj je življenje ... ti sploh ne veš, kakšni problemi so v tem življenju ...«

Kolikor sem lahko razumela, je bil problem en sam. In ta ni imel prav nič opraviti s tem, kar je po mojem vedenju imela za 'probleme' Nana ali kar vidi kot 'problem' Maami. Maami je moja mama. Nana je mama moje mame. In pravijo, da sem stara sedem let. In moj problem je, da pri mojih sedmih letih obstajajo stvari, o katerih lahko v glavi premišljuje, toda morda nimam pravega jezika, da bi z njim spregovorila o njih. In mislim, da je to zelo resen problem, ker se je vedno težko odločiti, ali naj ostanem tiho in ne povem ničesar, kar mi pride na pamet, ali pa povem in se mi smejejo. Pa sploh ni lahko dobiti kakšnega odraslega, ki bi te poslušal, tudi ko se že odločiš, da boš tvegala in jim rekel kaj resnega.

Na primer Nana. Najprej se moram bojevati za njeno pozornost. Potem ji povem nekaj, za kar sem potrebovala dolgo časa, da sem ugotovila. In potem, a veste, kaj se vedno zgodi? V hipu neha početi, kar koli je počela, in z odprtimi usti zelo dolgo strmi vame. Nato se skloni in rahlo obrne glavo, tako da se mi približa z enim ušesom, in mi reče s *tistim* glasom: »Adjoa, kaj praviš?« Ko ponovim, kar koli sem že rekla, mi še vedno s *tistim* glasom reče, naj »nikoli, nikoli, ampak NIKOLI več ne ponovim TEGA«, ali pa v trenutku izbruhne v smeh. Smeje se in smeje in smeje, dokler ji po licih ne

začnejo teči solze in neha početi, kar je počela, da si obriše solze z visečim robom svojega blaga. In potem se še naprej smeje, dokler ni čisto utrujena. Toda nato, takoj ko pride mimo kdo drug, da ne bi pozabila, kaj sem ji rekla, to ponovi. In potem se seveda smejeta in kričita dve starki, ki jima po licih tečejo solze. Včasih se ta predstava nadaljuje, dokler ni treh, štirih ali še več takšnih smejočih se, kričečih in objokanih odraslih. In vsa ta predstava samo zaradi tega, kar sem rekla? Pri vsem tem me nekaj zelo bega. Nihče mi nikoli ne razloži, zakaj ne bi smela včasih ponoviti kakšnih stvari, ki jih rečem; drugič pa se jim druge stvari, ki jih rečem, zdijo tako smešne, da jih ponovijo velikokrat, v zabavo mnogih ljudi. Ali vidite, zakaj me nobeden teh načinov poslušanja ne opogumi, da bi izražala svoje misli pogosteje?

Tako kot vsa ta zadeva glede mojih nog. Vedno sem jima hotela povedati, naj ju ne skrbi. Mislim Nano in mojo mamo. Ne bi bilo treba, da se moji najljubši osebi prepirata zaradi tega. Nisem hotela, da bi mi rekli, naj tega ne rečem več, ali da bi se jima zdelo tako smešno, da bi se mi vsi smejali, dokler ne bi jokali. Konec koncev so bile to moje noge ... Če zdaj pomislim za nazaj, sta Nana in moja mama najbrž razpravljali o mojih nogah od dneva, ko sem se rodila. Zagotovo vem, ko sem prišla iz dežele sladke, mehke tišine v svet hrupa in razumevanja, so bile prvi predmet pogovora moje noge.

Ta pogovor se je zelo redno ponavljal.

Nana: »Ah, ah, veš, Kaya, hvala bogu, da je tvoj čisto prvi otrok deklica. Toda Kaya, nisem prepričana glede njenih nog. Hm ... hm ... hm ...«

In Nana je zmajala z glavo.

Maami: »Mama, zakaj se vedno pritožuješ čez Adjoine noge? Če mene vprašaš ...«

Nana: »Presuhe so. In nič te ne sprašujem!«

Nana ima veliko glasov. Ima posebnega, ki ga uporabi, da vsi utihnejo.

»Nekateri ljudje sploh nimajo nog,« spet poskusi mama z vso trohico poguma, kar ga ima.

»Toda Adjoa ima noge,« vztraja Nana; »le da so presuhe. In tudi predolge za žensko. Kaya, poslušaj. Od časa do časa, toda vmes preteče veliko časa, se nekdo odloči – narava, otrokova dušna mama, zgodi se nesreča, in kdo se rodi brez rok ali nog ali brez obeh parov udov. In naj se dotaknem lesa; to je žalostna stvar. In saj veš, o takšnih rečeh se ne pogovarja vsak dan. Toda če se deklica odloči priti na ta svet z nogami, potem bi to lahko vsaj bile noge.«

»Kakšne noge?« In v tem trenutku sem po njenem glasu vedno vedela, da mama notri joka. Nana ni nikoli slišala takšnega notranjega joka. Saj ne da bi jo to ustavilo, tudi če bi vedela. To me je vedno presenetilo, kajti skoraj v vseh drugih rečeh razen mojih nog je Nana tako dober odrasel človek. Pa kaj sploh vem o dobrih odraslih in o slabih odraslih? Kako naj bo Nana dober odrasel človek, ko kar naprej tako govori o mojih nogah? Vse, kar hočem reči, je, da imam zares rada Nano, razen glede tega.

Nana: »Kot pravim, če se kakšna ženska odloči, da bo prišla na ta svet s svojima dvema nogama, potem naj si izbere noge, ki imajo kaj mesa: s praviimi meči. Ker je gotovo, da takšne noge podpirajo močne boke. In ženska potrebuje močne boke, če hoče imeti otroke.«

»Oh mama.« Tako je odgovorila moja mama. Čisto čisto potih. In pogovor se je končal ali pa se premaknil kam drugam.

Včasih je Nana privlekla še kaj o mojem očetu:

»Pri takšnem moškem moramo biti skromni in priznati, da je konec koncev mnogo božjih otrok ...«

»Potem ko je edina hči vztrajala, da se poroči s takšnim moškim, se je treba zahvaliti Bogu, da je kasneje največji problem vnukinja z nogami kot zobotrebeci, ki so predolge za žensko in presuhe, da bi bile za kakšno rabo.«

Ob načinu, kako je pod sapo dodala tisti del o mojem očetu, je najbrž mislila, da nisem slišala. Toda vedno sem slišala. In to je moja mamo tudi dokončno utišalo, tudi če nisem slišala besed, ko je bila moja mama videti, kot da nima več niti tiste trohice poguma, sem lahko vedno uganila, kaj je Nana dodala svojim dokazom.

»Noge, ki imajo kaj mesa z dobrimi meči, da podpirajo močne boke ... da imaš lahko otroke.«

Zato sem želela, da bi nekega dne videla, na svoje oči, noge kakšne ženske, ki je imela otroke. Toda v naši vasi to ni lahko. Starejše ženske ves čas nosijo dolga ogrinjala. Morda, če bi mi dovolili, da bi se šla zvečer skopat v reko, bi lahko preverila. Toda nikoli nisem imela priložnosti. Dolgo sem morala prosjačiti, da sta mi mama in Nana dovolili počofotati v plitvem delu reke s prijateljicami, ki so bile male punčke kot jaz. Za pravo kopel smo uporabljali majhno kopalnico za našo kočo. Zato so bile edine gole noge, ki sem jih videla, tiste od drugih deklic, takih kot jaz, ali starejših deklet v šoli. In tiste od mame in Nane: dva para nog, ki sta gotovo pripadala sprejemljivi vrsti; ker je Nana rodila mojo mamo in moja mama je rodila mene. V mojih očeh so vse moje prijateljice imele noge, ki so bile videti kot noge, toda če so noge imele na sebi meso, da bi podpiralo takšne vrste bokov ... tega ne vem.

*

Kot pravijo starejši dečki in deklice, je razdalja med našo vasico in majhnim mestecem pet kilometrov. Ne vem, kaj pomeni pet kilometrov. Vedno se pritožujejo, kako dolga je pot do šole in nazaj. Toda meni, mi živimo v naši vasi, ni bilo mar prehoditi teh kilometrov. Šola je fina.

Šola je še ena stvar, o kateri sta se Nana in moja mama pogovarjali in glede katere se je zdelo, da imata različne poglede. Nani se je zdelo, da je to izguba časa. Nikoli nisem razumela, kaj je hotela s tem reči. Moja mama je bila videti, kot da ve – in ni se strinjala. Kar naprej je govorila Nani, da je ona – to je moja mama – čutila, da je zaprta v nekakšno temo, ker ni hodila v šolo. Tako da če bi se jaz, njena hčerka, lahko naučila pisati in prebrati svoje ime in še kaj malega povrh – morda izračunati kakšne stvari na papirju – da bi bilo to dobro. Še vedno bi se lahko kasneje poročila in morda ...

Nana se je samo smejala. »Ah, morda z nogami, kot jih ima, lahko res gre v šolo.«

Teči s sošolkami na našem majhnem športnem igrišču in vedno biti prva, to se mi nikoli ni zdelo nekaj, o čemer bi govorila komu doma. Tokrat je bilo drugače. Ne vem, kako so se učitelji odločili, da mi na krajevnih športnih igrah dovolijo teči za mlajši odsek naše šole. Toda so.

Ko sem prišla domov, da povem mami in Nani, sprva nista verjeli. Zato se je Nana odločila, da gre in »vpraša, kot se spodobi«. Prišla je domov in povedala mami, da je resnica. Bila sem ena šolskih tekačic.

»Kaj res?« je vzkliknila moja mama. Poznam jo. Usta so se ji premaknila, kot da bo povedala Nani, da navsezadnje le obstaja glede mene skrivnost, ki je ni mogla deliti z vsemi. Toda tudi Nana je bila videti tako zadovoljna, da je mama od presenečenja ostala tiho. Kakor koli že, odkar sta prvič izvedeli za novico, sem pogosto ujela Nano, kako je strmela v moje noge s čudnim izrazom na obrazu in se še vedno pretvarjala, kot da ne gleda. Ves ta teden je sama prala mojo šolsko uniformo. To je veliko presenečenje. In ni se ustavila pri tem, šla je celo do hiše gospoda Mensaha in si sposodila njegov likalnik na oglje. Vsakič, ko se je vrnila domov z njim, je likala in likala in likala uniformo, dokler ji nisem jaz, če bi bila uniforma, na glas rekla, da imam dovolj.

Nositi šolsko uniformo je bilo ta teden zelo fino. Na paradi prvega popoldneva je njen blesk ujel sončne žarke in sijala je bolj kot uniforma kogar koli drugega. Prepričana sem, da je to videla tudi Nana in moralo ji je biti všeč. Ja, vsak popoldan tega krajevnega športnega tedna je prihajala z nami v mesto. Vsak popoldan si je izvlekla par svežih starih ogrinjal iz velike medeninaste skleda in si jih nadela. In ta stara ogrinjala so vedno tako trdo naškrobljena, da lahko slišiš škripanje blaga, kadar gre mimo. Toda hodi daleč za šolskimi otroki. Kot bi bila na poti nekam drugam.

Ja, zmagala sem na vseh tekmah, ki sem jih tekla za šolo, in dobila sem pokal za najboljšo vsekrajevno mlajšo atletinjo. Ja, Nana

je rekla, da ji je vseeno, če se takšne reči ne počnejo. Ona bo. Veste, kaj je naredila? Nosila je svetleč pokal na hrbtu. Kot to počnejo z dojenčki in drugimi zelo dragocenimi rečmi. In tokrat se ni trudila, da bi hodila sama.

Ko smo prispeli v vas, je stopila na naše dvorišče, da pokaže pokal mami, preden ga je odnesla nazaj k ravnatelju.

Oh, odrasli so tako čudni. Nana me ima ravno zdaj v naročju in nežno joka. Mrmra, mrmra in mrmra: »*Saa*, suhe noge so tudi lahko koristne ... suhe noge so tudi lahko koristne« in »tudi če nekatere noge nimajo veliko mesa, da nosijo boke ... lahko tečejo. Suhe noge lahko tečejo ... potem, kdo ve?«

Ne vem veliko o takih rečeh. Toda tako sem ves čas čutila in mislila. Da gotovo lahko počneš z nogami še kaj drugega, kot da jih imaš zato, da podpirajo boke, ki delajo dojenčke. Samo da me je bilo strah reči takšno reč na glas. Ker bi mi kdo rekel, naj nikoli, nikoli, ampak NIKOLI ne ponovim teh besed. Ali pa bi se tako močno smejali temu, kar sem rekla, da bi se jokali.

Tako je precej bolje. Da sem jim to pokazala, čeprav ne bi mogla tega vnaprej načrtovati.

Kar pa zadeva mojo mamo, bila je brez besed kot po navadi.

Med požirkom

Pravim vam, strici moji, če greste v Akro in vam kdo reče, da je najbolje izskočiti pri Circlu, potem vam je dobro storil, toda ... hmm ... saj niti ne vem, kako naj to opišem ...

»So vsa ta bitja, ki hodijo sem ter tja, človeška? So ljudje kupili vse te avtomobile z denarjem ...?«

Toda, spoštovani moji, ne želim zapravlјati vašega časa. Pogledal sem naokoli in nisem našel svoje torbe. Oči sem preprosto uprl v tla in hodil naprej. ... Ne vprašajte me zakaj. Vsakič, ko sem skušal dvigniti pogled, se mi je vrtelo od številnih avtomobilov, ki so vozili mimo. In nisem mogel stati pri miru. Če sem, se mi je zdelo, kot da je ves svet narejen iz premikajočih se avtomobilov. Tam nekje je nekaj, strici moji. Ne želim vas oglušiti s predolgo zgodbo ...

Ustavil sem se, tik preden sem stopil v sam Circle. Dolgo sem stal tam. Potem je prišel mimo tovornjak in pomignil sem mu, naj ustavi. Saj ne, da bi res ustavil.

»Kam greš?« me je vprašal.

»V Mamprobi grem,« sem odvrnil. »Skoči noter,« je rekel in začel speljevati. Hm ... skoraj sem padel, ko sem lezel noter. Ko sva šla okoli stvari, ki je bila kot velika skleda na velikem lesenem štoru, sem si jo mislil dobro ogledati in kasneje mi je Duayaw povedal, da brizga v zrak vodo ... toda voznik se je z menoj pogo-varjal, zato si je nisem mogel dobro ogledati. Povedal mi je, da on sam ne gre v Mamprobi, da pa gre do postaje in od tam lahko greh s tovornjakom, ki gre do tja ...

Da, strici moji, ni me prevaral. Takoj ko sva prispela na postajo, sem našel voznika tovornjaka, ki je vpil »Mamprobi, Mamprobi«. Končno, ko je ura odbila dve in pol, sem potrkal na Duayawova

vrata. Nisem dolgo trkal, ko so se vrata odprla. Ah, pravim vam, trdno je spal, trdno, pravim, na sobotni popoldan.

»Kako najdejo ljudje čas za spanje na sobotne popoldneve?« sem se vprašal. Srčno sva se pozdravila. Strici moji, Duayaw je dobro poskrbel zase. Njegova mati Nsedua je zelo srečna ženska.

Kako to, da nekatere ljudi šola osreči, drugih pa ne? Kaj ni Mansa hodila v šolo z Duayawom, tukaj, prav v to šolo, ki jo zdaj lahko gledam? Kaj smo naredili, da je Mansa hotela pustiti šolo?

Toda nadaljevati moram svojo zgodbo ... Da, Duayaw je dobro poskrbel zase. Njegova soba ima lepo pohištvo. Le premajhna je. Vprašal sem ga, zakaj, in povedal mi je, da ima celo srečo, da je dobil ta ozki prostor, ki je videti kot škatla. Zelo težko je najti prostor za spanje v mestu ...

Vprašal me je po namenu obiska. Vse sem mu povedal. Kako, to je vedel tudi sam, moja sestra ni hotela nazaj v šolo po ‚klase tri‘ in kako jo je moja mama skušala prepričati, da bi šla ...

Mati moja, ne ustavljaj me, vsi tukaj navzoči vedo, da si za hčerko skušala storiti vse, kar si mogla.

Da, povedal sem mu, kako smo jo, ko ni več hotela nazaj, končno odpeljali k tej ženski, ki je obljubila, da jo bo naučila gospodinjenja in dela s šivalnim strojem ... in kako se je, ko jo je ženska vzela, vrnila domov za prvi božič, toda nato nikoli več v teh dvanajstih letih.

Duayaw me je vprašal, ali je bil moj namen, da v mestu poiščem sestro. Povedal sem mu, da ja. Smejal se je, ko je rekel: »Smešen si. A misliš, da lahko v tem kraju najdeš žensko? Saj ne veš, kje stanuje. Tudi ne veš, ali je poročena ali ne. Kje naj jo najdemo, če se je z njo poročil kdo od velikih in stanuje zdaj v enem tistih velikih bungalovov, ki so kakšnih petnajst kilometrov iz mesta?«

Vzklikaš »Moj Bog«, mati? Si presenečena nad tem, kar sem povedal o poroki? Ne bodi. Tudi jaz sem bil presenečen, ko je tako govoril. Tudi jaz sem vzkliknil »Moj Bog« ... ja, tudi jaz, mati. Toda ti in jaz sva pozabila, da se je Mansa rodila kot deklica in pri deklicah ne traja dolgo, da odrastejo. O njej razmišljamo, kot smo jo nazad-

nje videli, ko je bila stara deset let. Toda mati, to je bilo pred dvanajstimi leti ...

Da, Duayaw mi je povedal, da je zdaj že dovolj stara, da se poroči in še stori kaj več, kot samo poroči. Vprašal sem ga, ali ve, kje je, in ali ve, ali ima kaj otrok – »Otrok?« je vzkliknil in se začel smejati na poseben način ...

Gledal sem ga ves čas, ko je govoril. Povedal mi je, da mi ni le jemal poguma, temveč je hotel, da vidim, kako velika in težavna je stvar, ki sem jo predlagal. Odvrnil sem, da to ni bilo pomembno. Pomembno je bilo, da tudi če je bila Mansa mrtva, njen duh ve, da je nismo popolnoma pozabili. Da je nismo pustili tavati po mestih drugih ljudi in da smo jo poskušali pripeljati domov ...

Te solze, ki jih zdaj jočeš, so zaman, mati moja. Sem mar rekel kaj takšnega, kar bi kazalo, da je mrtva?

Duayaw in jaz sva se dogovorila glede drobnih stvari, ki jih bova postorila naslednji dan za začetek najinega iskanja. Potem mi je dal vodo za kopanje in mi prinesel hrano. Sedel je poleg mene, ko sem jedel, in me spraševal po novicah z doma. Povedal sem mu, da se je njegov oče poročil z drugo žensko in kako je lansko leto *akatse* pokvaril ves naš kakav. To že vemo. Ko sem pojedel, mi je Duayaw naročil, naj se malo zlekнем, in sem se. Mislim, da sem dobro spal, kajti ko sem odprl oči, je bila tema. Prižgal je luč in v sobi je bila ženska. Predstavil mi jo je kot prijateljico, toda mislim, da je to dekle, s katero se želi poročiti proti volji svojih ljudi. Lepa je kot sončni vzhod, toda ne prihaja iz naših krajev. ...

Ko je Duayaw videl, da sem čisto zbujen, mi je povedal, da je ura odbila osem zvečer, in njegova prijateljica mi je prinesla nekaj hrane. Vsi trije smo jedli skupaj.

Ne recite »Ej«, stric, zdi se, kot da ljudje v mestih počnejo te stvari. Ženska pripravi obrok za moškega in jé z njim. Da, tako pogosto počno.

Moja usta niso zmogla hrane. Bila je pripravljena iz kasave in koruznega testa, vendar je bila kljub temu to čudna hrana. Potrudil sem se, kot se je dalo. Po obedu mi je Duayaw povedal, da bomo

večer preživelim zunaj. Takrat sem se spomnil na svojo torbo. Povedal sem mu, da se glede na okoliščine ne morem preobleči in ne morem z njima ven. O tem ni želel slišati ničesar. »Bil bi pravi zločin priti v to mesto in ne iti ven v soboto zvečer.« Posvaril pa me je, da tam, kamor gremo, morda ne bo mnogo ljudi ali sploh nikogar, ki bi bil tudi v ogrinjalu, toda to naj me ne skrbi.

Dajte mi požirek, kajti moje grlo je zelo suho, stric moj ...

Ko smo bili na cesti, nisem mogel verjeti svojim očem. Ves kraj je bil jasen kot nebo. Nekatere od teh luči so zares lepe. Vsak bi jih moral videti ... in toliko jih je! »Kdo plačuje za vse te luči?« sem se vprašal. Tega nisem mogel izreči na glas iz strahu, da bi se Duayaw smejal.

Hodili smo po mnogih ulicah, dokler nismo prišli do velike stavbe, kjer je igrala glasbena skupina. Duayaw je šel kupit karte za vse tri.

Vsi veste, da še nisem bil nikjer, kjer bi bilo tako. Dovolite mi, da rečem, da sem bil osupel. »Ej, so vsi ti ljudje otroci človeških bitij? In kam gredo? In kaj želijo?«

Preden sem šel noter, sem mislil, da je stavba velika, toda ko sem šel noter, sem ugotovil, da je množica v njej večja. Nekateri so pri pultu kupovali pijačo, drugi so plesali ...

Da, tako je bilo, stric, šli smo na kraj, kjer so prirejali ples, toda tega nisem vedel.

Nekateri ljudje so sedeli na železnih stolih okoli železnih miz. Duayaw je nekim ljudem naročil, naj nam prinesejo mizo in stole, in so jih. Takoj ko smo se usedli, nas je Duayaw vprašal, kaj bomo pili. Jaz sem si izbral *lamlale*, toda njegova ženska je naročila »Pivo« ...

Ne bodite presenečeni, strici moji.

Da, zelo dobro se spominjam, rekla je pivo. Kmalu potem je Duayaw prinesel pijačo. Bil sem preveč presenečen, da bi spil svojo. Sedel sem z odprtimi usti in gledal hčerko ženske piti pivo kot moški. Skupina je za nekaj časa nehala igrati in kmalu spet začela. Duayaw in njegova ženska sta šla plesat. Sedel sem tam in pil svoj *lamlale*. Ne morem opisati, kako so plesali.

Čez nekaj časa je skupina nehala igrati in Duayaw in njegova ženska sta se prišla uvest. Zeblo me je in to sem tudi povedal Duayawu. Rekel je:

»Kaj nisi ves čas pil te ženske pijače?«

»Te od nje zebe?« sem ga vprašal.

»Ja,« je odvrnil. »Nisi vedel tega? Piti moraš pivo.«

»Ja,« sem odvrnil. Tako mi je kupil pivo. Ko sem pil pivo, mi je povedal, da mi bo toplo, če bom plesal.

»Saj veš, da ne morem plesati tako, kot plešete vi ljudje,« sem mu povedal.

»Mislim, da vi vsi plešete kot belci, in ker ne vem, kako se to počne, se mi bodo ljudje smejali,« sem rekel. Duayaw se je začel smejati. Ni se mogel zadržati. Tako se je smejal, da ga je njegova ženska vprašala, za kaj gre. Rekel je nekaj v jeziku belcev in spet sta se začela smejati. Duayaw mi je potem povedal, da če ljudje plešejo, so tako zaposleni, da nimajo časa gledati drugih, kako plešejo. In tudi, v mestu je vsem vseeno, ali dobro plešeš ali ne ...

Da, tudi jaz sem plesal, strici moji. Nikogar nisem poznal, to je res. Stric moj, ne recite mi, da sem, namesto da bi se ukvarjal s stvarjo, zaradi katere sem šel v mesto, šel plesat. O, če bi vedeli, kaj se je zgodilo na tem kraju, ne bi tega govorili. Ne bi rad končal na sredi in vam izdal le še konec ... Raje bi potisnil zgodbo naprej, takšno, kot je, se otreseš vseh teh ovijalk iz grma...

Toda ko smo se pogovarjali o plesu, je nekaj pripravilo Duayawa, da se je obrnil in pogledal nazaj, kjer so za mizo sede le štiri ženske ... O! hitro je obrnil pogled in nakremžil obraz v nekaj čudnega, česar nisem razumel, in mi rekel, da če sem želel plesati, bi lahko prosil eno teh žensk, naj zapleše z mano.

Strici moji, tudi jaz sem bil presenečen, ko sem to slišal. Vprašal sem Duayawa, ali bi ljudje, ki me niso poznali, z menoj plesali, in rekel je »Ja«. Dvignil sem pogled, strici moji, toda tresel sem se kot voda v medeninasti skledi.

Takoj me je ena izmed njih opazila, skočila je pokonci in rekla nekaj v takšnem jeziku belcev, ki ga vsi, tudi tisti, ki niso hodili v

šole, govorijo v mestu. Odkimal sem z glavo. Rekla je še nekaj drugega v jeziku ljudi, ki živijo tam. Spet sem odkimal. Nato sem jo slišal vprašati v jeziku Fante, ali hočem z njo plesati. Odvrnil sem: »Ja.«

Ej! moja mala sestra, me kaj sprašuješ? O! hočeš vedeti, ali sem našel Manso? Ne vem ... Naši strici so me prosili, naj povem vse, kar se je tam zgodilo, in tudi tebi! Kuham ti cel obrok, zakaj hočeš že zdaj polizati kuhalnico?

Ja, šel sem plesat z njo. Tako sem strmel vanjo, da mislim, da sem ji ves čas stopal na prste. Pravim vam, bila je tako črna kot jaz in ti, toda njeni lasje so bili zelo dolgi in so ji padali na ramena kot tisti od belk. Nisem se jih dotaknil, toda videl sem, da so zelo mehki. Ustnice s tisto rdečo barvo so bile videti kot sveža rana. Med njeno kožo in obleko ni bilo nič prostora. Ja, plesal sem z njo. Ko se je glasba končala, sem šel nazaj tja, kjer sem sedel. Ne vem, kaj je povedala svojim družabnicam o meni, toda slišal sem jih, kako so se smejale.

V tem trenutku sem sprevidel, da so vse slabe mestne punce. Duayaw mi je rekel, da mi bo toplo, če bom plesal, in vendar mi je bilo potem, ko sem plesal, še hladneje kot prej. Kot bi me kdo polil s škafom vode. Bil sem nesrečen, ko sem razmišljal o teh puncah. »Kaj nimajo domov?« sem se vprašal. »Jih njihove matere ne marajo? Bog, vsi garamo za svojih par fičnikov, da si kupimo kaj za pod zob ... toda, o! Bog! to ni nobeno delo.«

Ko sem razmišljal o svoji lastni sestri, ki je bila izgubljena, sem postal malce srečen, ker sem čutil, da je bila, čeprav je nisem našel, vseeno poročena z velikim človekom in je bilo z njo vse dobro.

Ko je začela spet igrati skupina, sem šel k ženski mizi, da vprašam tisto, s katero sem plesal, naj spet pleše. Toda nekdo je že šel z njo. Vzel sem eno od dveh, ki sta še vedno sedeli tam. Šla je z mano. Ko sva plesala, me je vprašala, ali je res, da sem Fante. Odvrnil sem: »Ja.« Nisva več govorila. Ko je skupina nehala igrati, mi je rekla, naj jo peljem tja, kjer so prodajali stvari, da ji kupim pivo in cigarete. Premišljeval sem, ali imam denar. Ko sva bila tam,

kjer so luči svetlo sijale, mi je nekaj reklo, naj jo pogledam v obraz ... Nekaj me je stisnilo v srcu.

»Mlada žena, je to delo, ki ga opravljaš?« sem jo vprašal.

»Mladi mož, kakšno delo misliš?« je vprašala ona mene. Zasmel sem se.

»Kaj ne veš, kakšno delo?« sem spet vprašal.

»In kdo si ti, da me to sprašuješ? Vprašam te, kdo si? Naj ti povem, da je vsako delo delo. Ti kmet, ti kmet, kdo si ti?« je zavpila.

Strah me je bilo. Ljudje naokoli so naju gledali. Položil sem ji roke na ramena, da bi jo pomiril, in jih je s silo odrinila.

»Mansa, Mansa,« sem rekel. »Kaj me ne poznaš?« Dolgo me je gledala in se začela smejati. Smejala se je in smejala, kot da smeh ne bi prišel iz njenega trebuha. Ja, kot bi bila lačna.

»Mislim, da si moj brat,« je rekla. »Aha.«

O, mati moja, teta moja, o, sestra mala, kaj vse jokate? Takšne ste ženske!

Zakaj bi jokale? Poslali ste me, da najdem izgubljenega otroka. Našel sem jo žensko.

Daj mi požirek ...

Vsako delo je delo ... To mi je povedala Mansa, z usti, ki so bila videti kot strjena kri. Vsako delo je delo ... torej ne jočite. Ta božič se bo vrnila domov.

Brat moj, daj mi še en požirek. Vsake vrste delo je delo ... je delo je delo!

Prevedla in spremno opombo napisala **Nataša Hrastnik**

Ganska pisateljica **Ama Ata Aidoo** (1942) velja za eno najpomembnejših avtoric afriške literature. Izšolala se je na univerzi Legon v Akri. Pred osamosvojitvijo Gane je bila privrženka panafricanističnih in socialističnih idej, ki pa so se po osamosvojitvi pri mnogih afriških izobražencih in tudi pri njej sprevrgle v razočaranje in v razbite iluzije nad dosežki nacionalnega boja za osvoboditev, ki ni spodbudil družbenega napredka.

Svojo prvo igro *The Dilemma of a Ghost* je napisala leta 1965, naslednjo, *Anowo*, 1970, sledili so romana *Our Sister Killjoy* (1973), *Changes* (1991), zbirki kratkih zgodb, *No Sweetness Here* (1969), *The Girl Who Can* (1999), zbirki poezije, otroške knjige ter številni eseji o afriški literaturi in položaju žensk v afriški družbi. Ukvarjala se je tudi s kritiko, vzgojo in izobraževanjem, predavala je tako v Afriki kot Združenih državah. V osemdesetih letih je bila pod vlado Jerryja Rawlingsa tudi ministrica za izobraževanje.

Dela Ame Ate Aidoo sodijo v tako imenovano postkolonialno obdobje. Njene junakinje in junaki se v vsakdanjem življenju spopadajo z ekonomskimi in kulturnimi težavami sodobne Gane, z odnosi med moškimi in ženskami, s konflikti in razpetostjo med življenjem v tuji Evropi in domači Afriki, tako kot jih doživljajo afriška imigrantka Sissie v romanu *Our Sister Killjoy* in drugi liki njenih pripovedi. Odkrito raziskuje individualizem zahodne kulture v konfliktu s skupnimi zavezami afriških družbenih praks, hkrati pa ostaja ves čas kritična do ganske družbe in predvsem do statusa žensk, ki jim življenje po neodvisnosti ni prineslo nikakršnega olajšanja. Zato ni nenavadno, da mlajše afriške pisateljice Amo Ato Aidoo, proti njeni volji, imenujejo »mama«.